СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 278. Джерзи Сити, Н. Дж., вівторок, 30. листопада, 1926. VOL. XXXIV. No. 278. Jersey City, N. J., Tuesday, November 30. 1926. THREE CENTS.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ В АПОСТОЛЬСЬКОГО ДЕЛЕҐАТА В ВАШИНҐТОНІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА., 27. листопада. — Вчера виїхала з Филаделфії від імени української католицької громади делеґація до апостольского делеґата в Вашинґтоні, щоби предложити йому меморіял в справі положення української кат. церкви в Америці, а заразом представити важке положення, в якому знайшлася укр. кат. громада в Филаделфії від приходу нового епископа д-ра Богачевського.

В склад делеґації входили: Теодор Грицей, М. Дармограй і В. Костецький.

Апостольській делеґат приняв делеґацію дуже ввічливо, перебрав меморіял, випитав про закиди, які делеґація представила та заявив, що справу розгляне і полагодить так, щоби була охоронена церква і люде задоволені.

АМЕРИКА НА РАЗІ НЕ МОЖЕ ЗРЕЧИСЯ ЕКСТЕРИТОРІЯЛЬНИХ ПРАВ В ХІНАХ.

ВАШИНҐТОН, 28. листопада. — Департамент Стейту оголосив сегодня заяву 13 націй, які зібрані на нарадах екстериторіяльної комінії в Хінах, подали причини, чому чужі держави не можуть зречися відразу своїх екстериторіяльних привілеїв в Хінах. Ту заяву підписала рівнож і Америка.

В тій заяві підноситься, що Хіни не мають ніякого сталого центрального уряду, ні сталої конституції, а цілим краєм рядять самовільно група ріжних генералів. Через те не може бути мова в таких відносинах про якесь правильне судівництво. Немаж ніякого розмежування між екзекутивою, судівництвом а законодатністю. Всьо в руках розпаношених генералів. Правительство не має навіть фондів на оплачення суддів та других функціонарів, бо каса порожна. Самі суди не узнають центрального хінського уряду. Супроти цего чужинці мусять задержати свої давні права в судівництві і в инших справах.

В тій заяві подається заразом способи що до реформи судів, тюрем, торговлі, експропріяції землі і т. д. з тим, що в міру того, як ті реформи будуть переведені, чужі держави будуть могли зречися своїх екстериторіяльних прав, бо будуть чутися забезпеченими з иншого боку.

АНТИСАЛУНОВА ЛІҐА ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ПРИВАТНИМ РОЗДІЛОМ ГОРІВКИ.

ВАШИНҐТОН, 28. листопада. — Начальник найбільшої прогибіційної організації, Антисалунової Ліґи, заявився нині за недавно виробленим пляном департаменту скарбу, після якого виробловання і продажею лічничого алькоголю малоби занятися приватне підприємство, зорганізоване під доглядом уряду. Він сподіється, що уряд організації, який збирається сього тижня на спеціяльні наради в сій справі, займе прихильне становище до пляну департаменту скарбу.

ЗБИРАЮТЬСЯ УНЕВАЖНЮВАТИ ВИБОРИ СЕНАТОРІВ.

ВАШИНҐТОН, 27. листопада. — Демократичні сенатори постановили почати зараз по отворенню сесії конґресу кроки до уневажнення вибору Джеймса Вотсона з Індіяни, визначного републиканського сенатора, та Вера з Филаделфії. Демократи хочуть показати, що їх вибори були беззаконні.

УРЯД МАВБИ СПЛАТИТИ ПРЕТЕНСІЇ ДО НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНҐТОН, 27. листопада. — Тредвай, републиканський конґреман з Месечузетс, виробив плян, після якого федеральний уряд мавби сплатити претенсії американських горожан до Німеччини.

Перший плян сього рода виробив заступець секретаря скарбу Винстон.

В понеділок збирається комітет приходів у палаті послів, щоби розглянути сі проєкти.

МАЮТЬ ПІДНОСИТИ УРОВЕНЬ ОЗЕР.

ВАШИНҐТОН, 27. листопада. — Уряд постановив напирати на конґрес, щоби сей визначив більшу суму гроший на піднесенне уровення води у Великих озерах, щоби в сей спосіб поліпшити плавбу на озерах.

ПРОЦЕС ЗА ВБИЙСТВО Д-РА ГОЛА.

СОМЕРВИЛ, Ню Джерзі, 27. листопада. — На лаву свідків станула нині сама пані Гол, жена вбитого проповідника, обжалована з трома своїми кревняками за участь в убийстві.

Пані Гол заявила, що вона до злочину непричетна. Вона представляла, що вона любила свого мужа та що муж не дав ніколи найменчої основи сумніватися в його вірність. Вона не знала про його аферу з хористкою, поки не скоїлася траґедія. В той самий час, коли він писав любовні листи до пані Милс, він заявляв горячу любов своїй жені.

Свідоцтво пані Гол ще не покінчилося.

КОРАБЕЛЬ МАЛО НЕ ВПАВ ЖЕРТВОЮ ЛЕДОВОЇ ГОРИ.

НЮ ЙОРК, 27. листопада. — Сюди приїхав з подорожи довкола світа корабель Бельґенланд.

Коло Кейп Горн сей корабель з трудом виминув дві ледові гори, що грозили йому росторощеннем. Над морем висіла така густа мрака, що моряки зочили небезпеку допера в послідній хвилі.

ПОЛОЖЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ У ПОЛЬЩІ.

В половині жовтня вислали безробітні робітники державних салін в Стебнику делеґацію, зложену з 7 осіб, щоби інтервеніювала в старостві в справі безробітних. Дрогобицький староста прийняв делеґацію, але з місця позаписував назвиска делеґатів і казав їх відвести до поліційного комісаріяту.

Оттак то польська влада полагоджує слушні домагання тисячів виголоджених безробітних.

НОВІ МАТЕРІЯЛИ ПРО КОЛІЇВЩИНУ.

Дніпропетровський Окрархів знайшов цілу низку справ про гайдамацький рух на Україні в 18. віці. Чимало знайдено документів про Коліївщину — гайдамацький рух 1768 року. Є чимало допитів учасників цього руху та скарг польських панів київському генерал-губернаторови на бешкети гайдамацькі, та вимог про компенсацію за збитки, заподіяні гайдамацькими нападами.

ЖІНОЧА НЕДОЛЯ.

У Кривчицях, біля Львова, застрілилась 19-літня вчителька Овчарківна. Причиною був донос місцевої поліції, що вона, маючи стати матірю, звернулась до лікаря за недозволеним засобом. Контроля публичної моралі під поліційним доглядом приносить гарні овочі.

ТИСЯЧЕЛІТНЯ БІБЛІЯ.

У колах орієнталістів сензацією є звістка, що російський учений Лурьє найшов у старій синагозі в Бухарі, у замурованій стіні, рукопис старогебрейської біблії, яка має більш тисячі літ і є незвичайної науко- вої вартости. Біблія буде перевезена до Академії Наук у Ленінграді.

ПРОФ. І. СВЕНЦІЦЬКИЙ ПРО РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ.

На днях повернув з Радянської України проф. І. Свенціцький, який довше оставав в Радянському Союзі, крім України відвідав ще Москву, Ленінград та Мінськ і який старався з усіх боків приглянутися тамошньому життю, щоби пізнати його суть. Свенціцький, який виголосить у Львові виклад про культурне життя Радянської України, сказав представникам преси слідуюче: В Союзі Радянських Републик іде будування нового життя, що його зрозуміти може добре тільки цей, хто перестав думати старими катеґоріями. Ідейне робітництво не тільки що вдоволене відносинами, але можна сказати, що захоплене. Українізація — це незаперечний факт і йде не з гори, як у нас думають, але з низу. Це не маневр влади, але сповнення потреб і волі народу. На Україні йде будування української державности і жадні еміґрантські орієнтації не можуть числити там на якинебудь приклонників.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1927 для членів У. Н. Союза вже розпочалася і що вже вислано календарі на адресу пп. секретарів для слідуючих відділів:

Висланo почтою 29. листопада:

Від. 48, 49, 57, 58, 59, 61, 62, 65 (2 пак.), 67, 74, 76 (2 пак.), 82, 121, 126, 164, 171, 172, 178, 187, 213.

Вислано експресом 29. листопада:

Від. 75, 80, 100, 118, 157, 167.

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить Адміністрацію „Свободи".

СМЕРТЬ НАЙБІЛЬШОГО ПОЛЬСЬКОГО БАНДИТА.

Найбільший сучасний польський бандит — Зеліньскі згинув 16. м. м. від кулі підчас перестрілки з поліцією. Довший час не вміла собі поліція дати з ним ради. І він кпив собі зі сторожів безпеки. Часто подавав їм наперед до відома, що тої й того дня буде в даній місцевости. Поліція вибралася на лови і вертала з нічим, хоча Зеліньскі додержував слова. Все вмів вивинутися з рук поліції. 16. жовтня не повело Зеліньскому. Цього дня він уструоїв собі у Варшаві в більшім товаристві велику забаву. Підчас пятинки впала до камениці поліція. Зеліньскі боронився до останку. Віддав до поліціянтів понад сотню стрілів. Поліції відстрілювалися. І кілька куль трафило в бандита.

УБИЙНИК ЖІНКИ ЗАСТРІЛИВСЯ В ПОЇЗДІ.

В поїзді з Варшави до Прушкова застрілився молодий чоловік — Ян Нельона. При ньому знайдено листа до Пілсудского, в якому признається, що застрілив свою жінку і домагається від Пілсудского звороту 100 зол. Нельона був головою військової організації „Стшельця" в Скерняевичах.

ОЗВІРІННЯ.

У Львові ведеться карна розправа, якої історія могла би бути записана на сторінках найдикшої країни: двох сільських парубків 28-літний Задульський і 23-літній Юда Енде обвинувачені у вбивстві 7-літнього хлопця, Федька Задульського. Федько був братанком убийника і вів з ним ґрунтовий процес. Стрийко наняв собі Ендого як спільника у злочині і, звабивши хлопця до ліса, почав його там кулакувати разом з Ендом. Оба переревсвідчені, що хлопця вбили, залишили його в лісі. Люде знайшли його пів-мертвого; хлопець після довгої недуги до нині має сліди ран. Енде признається, що тільки викликав хлопця до ліса, за намовою Задульського, і позичив йому ремінь, щоби хлопця привязати до дерева. Задульський скидає вину на Ендого, виправдуючися, що той з пімсти за його насмішки у селі фальшиво обвинуває ого, Задульського. 7-літній скатований хлопець є доказом їх спільного жахливого злочину.

„ЛІТАЮЧА ЛЮДИНА".

Віденський механік Антін Люч винайшов по кількох роках праці апарат, що готов викликати переворот у летництві. Він збудував літак мініятурного вигляду і без кадовба, який легко причіпити до тіла чоловіка. Літак призначений для одної людини. Він вводиться в рух при помочі шруби, яка лучиться з маленьким мотором. Цілий апарат важить 40 кільограмів, а винахідник хоче в найближчому часі збудувати ще лекший, що важив би найбільше 30 кг. Дотеперішні проби з літанням впали, як подає віденська преса, вдоволяючо. Обчислено, що такий апарат коштуватиме около 100 долярів, так, що в короткому часі буде кождий чоловік мати можність купити собі такий мініятурний літак і на ньому літати. В німецьких газетах подається фотографічна знимка цього апарату і її винахідника, не сказано тільки, з якою скорістю летить цей літак.

ШКІДЛИВІСТЬ СОННИХ МАРЕВ.

Один італійський лікар доказує у фаховім журналі, що дуже важним чинником для здоровля є сон без сонних марев. Сонні марева є хоробливим явищем; здорові люде бачать їх коротко і рідко. Причиною сонних марев є в першій мірі погане травлення; 90 проц. снів родиться у шлунку. Люде, що йдуть до ліжка з повним шлунком, мають часті сни, здебільша неприємні. Тому головно старші повинні вистерігатись важких і численних страв перед спанням. Випадки смерти в ліжку пояснюються часто надто доброю вечерою; повний шлунок натискає на серце і спричинює його параліж. Також усі нервові повинні би їсти вечеру на дві-три години перед спанням. Причиною сонних марев можуть бути ще й зовнішні шуми, зміна температури, невигідне ліжко або невигідна позиція. Ті, що сплять на лівім боці, а не мають зовсім здорового серця, повинні би навчитися спати на правім.

СКІЛЬКИ ВИДАЄ АМЕРИКА НА РЕКЛЯМУ.

В Америці є — як подають газети — 99 великих фірм, що видають щорічно неменше як пів міліона долярів на оповістки. На першому місці фабрика самоходів Форда, який видає на рекляму що року 3,200,000 долярів. Другою з черги фірмою є фабрика повозів і самоходів Стида Бекерера, якого оповістки коштують річно 2,300,000 долярів. Оповістки двох великих фабрик тютюну коштують 4 міліони долярів. А загалом 99 фірм видало на оповістки 56 міліонів долярів, з чого на ґазети припадає 46 міліонів. Одначе це стосується не сло відноситься до 33 найбільших видавництв, значить на кожну з тих 33 ґазет припадає по 1,400,000 доходу за оповістки найбільших фірм. А скільки заробляють вони від малих? В таких умовинах видавання газети, знаменитий інтерес. А коли ось так буде у нас? Мабуть довго ще треба ждати...

ЗАМАХ НА ЖИТТЯ ПРЕЗИДЕНТА НІМЕЦЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ

БЕРЛИН, 28. листопада. — В часі, коли Павло Лебе говорив до демонструючих соціялістичних робітників, стрілив хтось з вулиці, а куля пролетіла мимо Лебе та задраснула голову одного з демонстрантів.

Показалося, що стріл походив з уоруженого воза, на якім сидів десяток узброєних німецьких фашистів. Публика кинулася сейчас на віз і тяжко побила фашистів. З трудом вдалося освободити їх напслій поліції.

Павло Лебе є одним з соціялістичних німецьких лідерів і великим оборонцем німецької републики. Ненавидять його націоналісти і комуністи.

БУДУТЬ РАДИТИ В ПАРИЖІ НАД РУМУНСЬКОЮ КРІЗОЮ.

ПАРИЖ, 28. листопада. — В вівторок приїде до Шербурґа румунська королева Марія і відїде негайно до Парижа, де жде на ню бувший премієр Братіяну, що прибув з Букарешту у важних державних справах. Відбуде вона рівнож конференцію зі своїм сином Каролем. В Румунії велике напруження. Військо домагається повороту Кароля. Урядово подають, що королеві краще, але в те ніхто не вірить. Депеші, які доходять до Берліна і Відня, подають далі, що король безнадійно хорий. На загал найбільший опір є властиво проти королевої Марії. Надіються одначе, що вона при помочи своїх довірених таки дістане реґентуру краю в свої руки.

ФРАНЦІЯ ВИСИЛАЄ ДО АМЕРИКИ НОВОГО АМБАСАДОРА.

ПАРИЖ, 28. листопада. — У вівторок на засіданню кабінету буде вирішена справа назначення нового амбасадора до Вашинґтону. Кажуть, що ним буде ґраф Франсоа Дежан, якщо президент Кулидж не спротивиться тому виборови. Дежан відома в Америці особа, бо служив він довший час при французькій амбасаді в Вашинґтоні і при конзуляті в Ню Йорку. По тій причині він добре обзнайомлений з американськими, а рівнож і мексиканськими відносинами. Має він 55 літ і самітний.

ХІНЦІ СТРАЙКУЮТЬ І ЛЯКАЮТЬ ТИМ ЧУЖИНЦІВ.

ГАНКОВ, 28. листопада. — З днем 4. грудня розпічнеться загальний протичужинецький страйк, який занепокоїв чужинецькі дільниці, а особливо Анґлійців, які вислали депешу до уряду в Лондоні, домагаючися негайної охорони.

Генеральний страйк вже властиво зачався, але тільки в тій частині, яка злучена бизнесом з Японцями. Всі Хінці, які заняті по японських склепах і робітнях, вийшли на страйк. Японцям не вільно рівнож продавати поживи з хінських склепів.

В тім страйку добачують большевицьку аґітацію. Походить вона з боку кантонської армії, яка посувається тепер побідоносно вперід.

ДИКТУЮТЬ УСЛІВЯ, ЗАКИ ЗДІЙМУТЬ ВІЙСКОВУ КОНТРОЛЮ.

ЛОНДОН, 28. листопада. — Анґлійський міністер заграничних справ Чемберлейн подав точки, які Німеччина повинна виповнити, заки аліянти здіймуть з неї військову контролю і піддадуть її під контролю Ліґи Націй.

Ті точки слідуючі: Командант від німецької „Райхсвер" має підчинити себе міністрови оборони; урегульоване справи військових організацій; контроля експорту оружя і муніції; знищення фортів, побудованих на східній границі.

Бріянд знова хоче виторгувати ще осібну печеню для Франції, бо бачить, що Німеччина позбувається клопоту майже забездурно. Все те буде обговорене ще перед сесією Ради Ліґи Націй, яка розпічнеться 6. грудня. Перед тим відбудуться довірочні наради між Анґлією, Францією, Італією і Німеччиною і там будуть вони ще торгуватися.

ПАРТІЯ ПРАЦІ ВІДКИДАЄ СОЮЗ З ЛІБЕРАЛАМИ.

ЛОНДОН, 28. листопада. — В суботу бувший премієр Лойд Джордж виголосив промову, в якій він говорив про будучність ліберальної партії, якою він тепер, по уступленню Асквита, в цілости контролює. Він заявив, що при слідуючих виборах ліберальна партія віднесе побіду, а коли ввійде в тісніше порозуміння з Партією Праці, буде мати абсолютну більшість в парляменті.

Орган Партії Праці відноситься одначе дуже критично до тої заяви Лойда Джорджа та заявляє, що така спілка не вийшлаби їм ні на добре. Консервативні знова твердять, що Лойд Джордж не годен сам ввійти в уряд, тому хоче вплахти там хоч соціялістів. Коби тільки усунути консервативних.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИКИЙ ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ТРОСТ ПРОТИ АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 28. листопада. — В найблизшу пятницю будуть відновлені наради в справі обєднання німецької і анґлійської промисловости в ціли поваленя американської конкуренції. В нарадах возьмуть участь представники головних анґлійських і німецьких фірм. Буде це уґода між двома орґанізаціями, між зорґанізованим промислом анґлійським і таким самим німецьким. Не будуть отже радити поодинокі фірми між собою. Уґода буде мати загальний характер. Це буде сформований світовий трост в ціли поваленя американської конкуренції.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЦЕРКОВНА БОРОТЬБА В АМЕРИЦІ

Зовсім несподівано розвівся в Злучених Державах завзятий церковний „файт". Станули проти себе протестантські церкви й римо-католицька церква. Притокою до боротьби стала незвичайно цікава афера надання розводу анґлійському князеви Марлборо та американській міліонерці Консуело Вендербилтівній, якої факти ось які:

Згаданий анґлійський князь Марлборо та американська міліонерша Вендербилтівна побралися були в одній протестантській церкві в Ню Йорку ще в році 1895. Давали їм шлюб ріжні протестантські епископи, а їх шлюб, як злука анґлійської шляхти з американськими міліонерами, наробила була великого шуму в тодішнім „моднім світі". Поживши десятки літ зі собою та сплодивши двоє дітий, подруги в році 1922. розвелися, а відтак кожде з них оженилося в друге з другими людьми. Здавалося, що сим справа покінчилася після звичайної в богачів і шляхти рецепти.

Та тут нагло, в шість літ після сього розводу, в 31 літ після шлюбу, про ту справу забирає слово римо-католицька церква. Наперед римо-католицький суд в Анґлії, а відтак і в самому Римі, і оба згідно признають, що межи князем Марлборо та панною Вендербелтівною подружа не було. Себто, тих двоє людий, які жили зі собою як муж і жена 25 літ та мали двоє дітий, не були ніколи зі собою подружені.

Протестантські церкви світа підняли проти сього рішення протест. Протестують вони з тої причини, що мовляв римо-католицька церква вмішуеться тут в несвою справу, бо обоє людий, вмішаних у справу, не є католиками. О скільки ходить о сю точку, о стільки се чисто міжцерковне питанне. Однак якраз на сю точку звичайні члени церков не дивляться. Їх обходить богато більше друге питанне, а саме, як се так случилося, що римо-католицька церква, яка стоїть на становищи, що подружа є нерозривним сакраментом, що розводу подружа нема, нагло розводить людий, які були зі собою подружені чверть століття?

Римо-католицькі епископи кажуть, що тут не ходить о розвід, але о признанне подружа неіснуючим, себто нібито тут подружа ніколи не було, і розвязувати не було що. Та се для простого вірного церкви лишень правна ключка. Для нього важне те, що тут люди пібралися, жили, мали діти, а відтак церква заявляє їх знова свобідними людьми. Чому? — питаються вірні церков, католицьких і протестантських. І відай більшість з них відповідає собі, що не для чого инчого, лишень тому, бо тут ходить о князів і міліонерів. Якби таке саме случилося людині без титулу й без міліонів, то не булоби ні розводу ні признання подружа неважним.

УКРАЇНЦІ В РУМУНСЬКІЙ НЕВОЛІ

Ерік Кольбан, шеф секції національних меншостий у Союзі Націй, відбув тепер подорож до Румунії, щоби на місци переконатися про положенне національних меншостий. Як він переводив ті свої оглядини положення національних меншостий, не знаємо. За те румунські часописи принесли відомість, що Кольбан при від'їзді з Румунії заявив, що положення національних меншостий у Румунії є **зовсім вдоволяюче.**

Ся заява Кольбана так сильно бє правду в лице, що не хотілося би їй вірити, якби не дотеперішній гіркий досвід, який каже, що в спорах між народами пануючими і поневоленими **Союз Націй досі все ставав по стороні пануючих.**

Скільки петиций до Ради Союза Націй вислали українські орґанізації про положення українського народу під Польщею! А одначе Рада Союза Націй ані разу не напятнувала польських гнобителів! Отже не є виключене, що урядовець Союза Націй справді заявив, що в Румунії все в порядку, — як се заявляла не один раз Рада Союза Націй про положення українського народу під Польщею!

З сього приводу хочемо пригадати читачам „Свободи", яке є положення українського народу в румунській неволі.

Українці живуть у двох країнах, які Румунія після світової війни **зрабувала від України: в Бесарабії й Буковині.**

Бесарабія належала до Росії, — потім, коли утворилася українська держава, до України. Користаючи зі слабости молодої держави, Румунія заняла Бесарабію своїм військом і так без бою загарбала сей край.

Буковина належала перед війною до Австрії. З розпадом Австрії українська часть Буковини стала частю Західно-Української Народної Републики. Тоді румунські війська напали на Буковину. Західно-Українська Народна Република, ведучи важку війну з Польщею, не мала війська, щоб оборонити українську Буковину перед румунським нападом. І так Буковина остала під Румунією.

Опісля головні Союзники, себто Анґлія, Франція й Італія затвердили сей румунський рабунок українських земель і так Румунія набула „право" держати в неволі українські землі й український нарід.

В Буковині живе понад 300 тисяч, в Бесарабії понад 500 тисяч Українців. Українські части Бесарабії й Буковини можнаби дуже добре відділити від румунських і так погести справедливу границю між Україною й Румунією. Але румунський грабіжник забрав українські землі і держить український нарід у важкій неволі.

Буковинські Українці мали за Австрії **національну самоуправу** на полі народнього і середнього шкільництва, значить, мали народні й середні школи з українською викладовою мовою й самі управляли тими школами через своїх соймових послів, мали українські катедри на теольоґічнім і фільософічнім факультеті черновецького університету, мали свої політичні, просвітні і господарські товариства й орґанізації, мали самоуправу на церковнім полі.

Все те Румунія скасувала. Тепер нема на Буковині одної української народньої школи, — про середні школи або про українські катедри в черновецькім університеті нічого й говорити!

Так само як школу — зрумунізовано також церкву.

Про якінебудь права української мови в адміністрації чи суді нічого й говорити.

Свобода преси, зборів, товариств — для Українців не існує!

Щоби відрізати український нарід від культурного звязку з иншими українськими землями, Румунія заборонила ввозити до Румунії українські часописи і книжки.

Так само — коли ще не гірше — живеться українському народови в Бесарабії. Кажемо: **коли ще не гірше,** — бо близькість границі Радянського Союза спричинила, що румунська адміністрація скрізь вітрить „большевизм" і бере невинних людий на тортури.

Румунію обовязує договір з 9. грудня 1919 р. про охорону національних меншостий. На основі сього договору Українці повинні би мати українську народню школу, право уживати української мови в адміністрації й суді, закладати свої приватні школи (від шкіл народніх до університету), в кінці — розуміється— право зборів, товариств, преси.

Одначе Румунія ані не думає виконувати зобовязань, які накладає на неї сей договір.

Румунські міністри публично і приватно голосять, що українське населення в Бесарабії й Румунії — се колишні Румуни, які зукраїнізувалися і їх треба щераз відукраїнізувати і зрумунізувати.

Так виглядає положення українського народу в Румунії.

Чи Українці, які стогнуть під румунським ярмом, подавали які петиції до Ради Союза Націй, — домагаючися охорони своїх прав на основі згаданого договору, — про се не маємо ніяких відомостий. бо румунський уряд добре стереже, щоб тамошні Українці не мали ніяких звязків ані з Українцями з инших українських земель ані взагалі зі світом. Маємо враження, що швидше не подавали, бо вони живуть під страшним террором румунської поліції.

І такий стан називає високий урядовець Союза Націй „зовсім задоволяючим"!

Коли п. Кольбан справді зложив таку заяву, то видно, що він бачив у Румунії тільки те, що хотів румунський уряд, щоб він бачив.

Та коли зважимо, що Румунія належить до Ради Союза Націй, — то деж та сама Рада Союза Націй виступила би в обороні поневолених Українців?!

Та взагалі визволення поневолених українських земель прийде не від Союза Націй, **тільки від самого українського народу.**

Прага, 10. падолиста 1926.

Проф. др. **М. Лозинський.**

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

126.

Братство св. о. Николая в Джерзі Сиτі, Н. Дж., відділ 4. Українського Народного Союза.

Наш відділ взяв справу Сиротинця Українського Народного Союза під наради на своїх братських зборах і визначив з каси суму 10 долярів. Бувби відділ певно дав більше, але через велике число хорих членів не міг сього зробити. Члени зложили зараз між собою 13 долярів 10 центів, що з попередними жертвами на сю ціль становить разом 30 долярів 60 центів, а з жертвою з відділової каси разом 40 долярів 60 цнт. — Семен Кузик, секретар.

—o—

127.

Братство св. Івана Хрестителя в Вілінґ, В. Верджінія, відділ 56. У. Н. Союза.

Посилаємо від нашого відділу жертву на Сиротинець Українського Народного Союза в сумі 44 доляри, а з каси відділу 10 долярів, себот разом 54 доляри.

Сподіємося збирати більше. — Михайло Пуціло, секретар.

—o—

128.

Братство св. о. Николая в Палмертоні, Па., відділ 369. Українського Народного Союза.

На піврічнім мітинґу, котрий відбувся дня 15. серпня с. р., секретар відчитав просьбу до членів в справі Сиротинця при Українськім Народнім Союзі. Члени всі зрозуміли і виасиґнували з каси 25 долярів. Жертвами зложили 30 долярів 75 центів. Разом вислано чек на суму 55 долярів 75 ц.

Будемо далі збирати. Наші члени радо бажають Сиротинця. — Михайло Куба, секретар.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Бетлегем, Па. М. Ш. Покликів на дзвони не оголошуємо. Не тому, щоби ми були противні тому, але з тої причини, що ми тої думки, що тепер такі тяжкі часи, що справу дзвонів можна цілком добре відложити до кращих часів. А тепер відбудовуймо доми „Просвіти", Народні Доми, кооперативи та Січи і Соколи, бо коли їх не буде, то Польща здавить ціле наше життя і нас самих так, що й дзвонити не буде кому і для кого.

Маганой Сиτі, Па. Т. Р. Коли хочете інтерпелювати редакцію в якійсь справі, як от в справі Вашого поклику, так навчіться культурної форми і не пишіть нісенітниць, які не лицюють культурній людині. Передом переконайтеся і питайте за причиною, а потім беріться до свого розумовання. В противному разі ніхто з Вами не буде входити в ніяку письменну чи устну розмову. Ніхто не думав опускати в відозві Вашого імени. Ми навіть не знали, що Ви не є членом У. Н. Союза, бо годі за кождим дописувателем глядіти між 30,000 членами, чи й він є членом. А коли Ваше імя пропущено то або його в відозві не було, або сталася друкарська похибка, яка лучається в всіх ґазетах цілого світа. З тою тільки ріжницею, що культурний світ не звертає на це уваги, а у нас трапляються такі як Ви, що роблять з мухи вола і придумують несотворені річи, що редакція хотіла відобрати комусь честь і опустила його імя зі спису збіркового комітету.

„КОЗАК ГОЛОТА".

На сюжетну основу пєси з анґлійського життя „Робін Гуд" Лопатинський нанизав українську фабулу і, надавши їй певний рис історичности, написав твір, назвавши його „Козак Голота".

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Отсим повідомляеться членів УКРАЇНСЬКОГО БУДІВЕЛЬНО-ПОЗИЧКОВОГО ТОВ., що загальні збори відбудуться в СЕРЕДУ, 1-го ГРУДНЯ с. р., о годині 8-ій вечером, в Українськім Народнім Домі, 367 St. Paul's Ave. (на горі міста). На сім мітінгу відбудесь вибір кандидатів на урядників і директорів на рік 1927. Обовязком кождого члена є бути на сім мітінгу.

278-79 **С. Гладкий,** предс.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(41)

— Та так. Після обіду привяжемо Татарина на сто кроків: хто перший в серце вцілить. А що не в серце, то не числиться. Здохне, другого привяжемо.

Отверте лице Серебряного захмарилось.

— Ні, — сказав він, — я в звязаних не стріляю.

— Ну, то повелимо йому бічи; хто перший на бігу вцілить.

— І того не зроблю, та й тобі не позволю! Тут, слава Богу, не Александрова Слобода!

— Не позволиш? — скрикнув Басманов, і очи його знов запалали, та, здається, не уважав він за відповідне сваритися з князем і, як стій перемінивши голос, він сказав йому весело: — Ех, князю! Хиба не бачиш, я жартую з тобою! І про літник ти повірив! Ось уже пів години я жартую, а ти все за правду приймаєш! Та мені гірше, ніж тобі, слобідські звичаї остогидли! Хибаж ти думаєш, що я мирюся з Грязним, або з Вяземським, або з Малютою? Побий мене сила божа, вони мені більмом на оці! Слухай, князю, — продовжав він підлестно, — чи знаєш що? Дай мені першому в Слободу вернутись, я для тебе випрошу в царя прощенне, а як будеш знову в ласці, тоді й ти мені стань в пригоді. Шепнеш тільки цареви, спершу про Вяземського, а там про Малюту, а там про других, то й побачиш, що ми з тобою лиш два будемо йому близькі. А я вже знаю, що йому про кого сказати, а тільки ліпше, щоби він з боку вчув. Я тебе навчу, як говорити, ти мені подякуєш!

Дивно зробилось Серебряному в присутности Басманова. Хоробрість сего чоловіка і на пів висказаний жаль по поводу свого безвстидного життя хилили к нему Микиту Романовича. Він навіть готов був подумати, що Басманов дійсно перед тим жартував, або з досади видумував на себе, але послідне предложенне, зроблене очевидячки не на жарт, збудило в Серебрянім давну відразу.

— Ну, — сказав Басманов, безвстидно дивлючись йому в очи, — по половині царська ласка, чи як? Щож ти мовчиш, князю? Не віриш хиба мені?

— Федоре Алексієвичу, — сказав Серебряний, стараючись здержати свою досаду і бути як найчемнійшим до приймаючого його господаря, — Федоре Алексієвичу, адджеж те, що ти задумав, воно... як би тобі сказати? аджеж се...

— Що? — спитав Басманов.

— Аджеж се погане діло! — вимовив Серебряний і подумав, що, змякшивши голос, він прикрасив свій вираз.

— Погане діло! — повторив Басманов, перемагаючи злість і скриваючи її буцім-то задивом: — та ти забув, про кого я тобі говорю. Хибаж ти прихильний до Вяземського або Малюти?

— Грім божий на них і на всю опричнину! — сказав Серебряний. — Нехай тільки цар позволить мені говорити, я при них скажу все, що думаю і що знаю, але шептати не стану йому ні про кого, а тим меньше після твоїх слів, Федоре-Алексієвичу!

Їдкий погляд блиснув з під рісниць Басманова.

— То ти не хочеш, щоби я з тобою царською ласкою поділився?

— Ні, — відповів Серебряний.

Басманов потупив голову, вхопився за неї обома руками і став її так хитати на оба боки.

— Ох, сирота-ж я, сирота! — заголосив він, буцім плачучи: — сирота я бідна, нещасна! Відколи незлюбив мене цар, кождий тільки й дивиться, якби скривдити мене! Ніхто не пригорне, не приголубить, всі на мене так і плюють! Ой, житте моє, житте гіреньке! Доїложти мені, собаче житте! Закину поясину за гиляку, всуну в сильце головоньку безталанну!

Серебряний здивований дививсь на Басманова, котрий все голосив та заводив, як баби на похоронах, і лиш в ряди-годи крадькома безвстидно дивився з під лоба на князя, немов бажаючи вловити його враженне.

— Тьфу! — сказав в кінци Серебряний і хотів-було вийти, але Басманов знов вхопив його за полу.

— Гей! — крикнув він: — пісенників!

Ввійшло кілька людей, мабуть дожидавших на дворі. Вони заступили Серебряному вихід.

— Братці, — зачав Басманов давним плаксивим голосом, — затягніть-но пісоньку, та дуже жалісну, затягніть таку, щоби душа моя затужила, омліла та й розлучилася з тілом!

Пісенники затягнули довгу, сумну пісню, немов похоронну, підчас котрої Басманов все хитав в руках голову.

— Довше, довше!— Ще довше, друзі! Відспівайте свого боярина, відспівайте! От так! От гарно! Та щож се душа не хоче з тіла геть! Чи не настав ще час її? Чи маю я ще по світі блукати! А коли маю, то треба жити! — Веселої! — крикнув він нараз, без всякого переходу, і пісенники, що привикли до таких перемін, гримнули веселої.

— Скорше! — кричав Басманов, і вхопивши дві великі срібні чаші, зачав стукати ними, одна до одної. — Скорше, соколи! Скорше, бісові діти! Я вас, розбійники!...

Вся постать Басманова змінилася. Нічого жіночого не осталось на лици його. Серебряний спізнав того смільчака, що рано кидався в саму різню і гнав наперед себе товпи Татар.

— От так, то ліпше! — промовив князь притакнувши головою.

Басманов поглянув на него весело.

— Аджеж ти знов повірив мені, князю! Ти подумав, що я й дійсно розревівся! Ех, Микито Романовичу, легко-ж тебе ошукати! Ну, випиймож тепер за наше знакомство. Коли поживемо разом, побачиш, що я не такий, як ти думав!

Серебряний взяв чарку з рук Басманова.

— Хто тебе пійме, Федоре Алексієвичу! Я ніколи таких не бачив! Може й дійсно ти ліпший, ніж здаешся. Не знаю, що про тебе й думати, та Бог звів нас на поли битви і длятого: на здоровле твоє!

І він спорожнив чарку до дна.

— Так, князю! Так, серце моє! Бог мені свідок що люблю тебе! Ще одну чарку на погибель всіх тих Татар, що остались в нашім краю!

Серебряний мав добру голову, але після другої чарки зачала вона йому крутитись, і він нічого не бачив; чув тільки скажену пісню з присвистом і тупаннем, та голос Басманова.

— Скорше, ребята! Чи сонні співаете? Кого ховаєте, розбійники!

Коли князь опамятався, спів ще продовжався, але князь уже не стояв, а ніби сидів, ніби лежав на перских подушках, а Басманов старався, при помочи етремінного, надіти на него жіноний літник.

— Одягай же свій плащ, боярине! — казав він, — на дворі вже стає холодно!

Пісенники тоді віддихали.

В очах Серебряного ще мріло, думки його ще не зовсім прояснилися, і він готов був надягти літник, беручи його за плащ, коли се серед наступившої мовчанки роздалось протяжне витте.

— Що се? — спитав гнівно Басманов.

— На Скуратова могилі пес виє! — відповів стремінний, виглянувши з шатра.

— Подай сюда лук та стрілу, я навчу його вити, коли ми з гостем бавимось.

Але при імени Скуратова Серебряний зовсім протверезився.

— Зажди, Федоре Алексієвичу, — сказав він, встаючи, — се Максимів Буян, не тикай його. Він кличе мене на могилу мого названого брата; занадто я з тобою загаївся; прощай, пора мені в дорогу!

— Та надінь же перше плащ, князю!

— Не на мене шитий, — сказав Серебряний, пізнаючи літник, котрий подавав йому Басманов: — носи його сам, як доси носив!

І не дожидаючи відповіди, він плюнув і вийшов з шатра.

За ним посипалсиь проклятття Басманова; але, не звертаючи на них уваги, він підійшов до Максимової могили, поклонився свому названому братови і в товаристві Буяна прилучився до розбійників, котрі під проводом Перстеня вже пблягали були спочивати навкруги палаючих стосів.

XXVII.

Розлука.

На зорях збудив Перстінь шайку.

— Дітоньки, — сказав він розбійникам, коли вони зібрались навколо него і Серебряного. — Пора вже мені розстатися з вами. Прощайте, дітоньки! Іду знов на Волгу. Не згадуйте мене лихом, коли я чим оскорбив вас!

І Перстінь поклонився в пояс розбійникам.

— Атамане! — промовили в один голос розбійники: — не лишай нас! Куди ми підемо без тебе?

— Ідіть з князем, дітоньки. Ви вашим вчерашним ділом змили свої провини; можете знов стати тим, чим були перше; а князь не покине вас!

— Добрі молодці, — сказав Серебряний, — я дав цареви слово, що не буду ховатися від його суду. Ви знаете, що я з тюрми утік. Тепер мушу я дотримати свого слова, понести цареви мою голову. Чи хочете іти зо мною?

— А чи дарує він нам? — спитали розбійники.

— На се божа воля; не хочу вас ошукувати. Може дарує, а може й ні. Подумайте, поговоріть з собою тай скажіть мені, хто іде а хто лишається.

Розбійники зглянулись на себе, відійшли на бік і зачали півголосом радитись. За якийсь час вернули до Серебряного.

— Ідемо з тобою, коли атаман іде!

— Ні, дітоньки, — сказав Перстінь, — мене не просіть. Хоть ви й не підете з князем, то все таки нам дорога не одна. Досить я погуляв тут, пора в рідну сторону. Та ми-ж-і посварились трохи, а розірваний посторонок як не вяжи, все буде ґудз. Ідіть з князем, дітоньки, або виберіть собі другого атамана, а радше послухайте моєї ради, ідіть з князем; не віриться мені після нашого діла, щоби цар і йому і вам не дару-

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

„ПШИ ТОБЄ, ПАНЄ, СТОІМИ".

Так колись заявляла свою вірність польська шляхта колишньому австрійському цісареви Франц Йосифови. А теперішний консистор епископа Богачевського, себто ним самим дібрані вибранці каноніки а то: о. Ващишин, о. Кутський, о. Пик, о. Антін Лотович, о. Лев Чапельський і о. Павло Процько — на взір польської шляхти уложили собі рівнож письмо, підписали його і заявили публично, що вони рішили „публично заявити, що стоїмо при нашім владиці", та просимо вірний нарід, щоби підпер нас і владику у наших змаганнях.

Та каноніки не попристали на тім, що самі таку заяву оголосили. Вони її урядово розіслали ще до всіх священиків „до підпису з проханнєм, негайно звернути його до канцелярії епископського ординаріяту". А звісно, що значить такий приказ. То так як при війску, а то ще гірше. Бо на пана капітана ще можна пожалуватися перед майором. А тут дорога замкнена. Бож до епископа не можна йти жалуватися, бож він сам довго мусів мучитися, заки дібрав таких каноніків, що вшкварили таке письмо. Требаж було, щоби з консистора відійшли о. мітрат Жук, о. Чаплинський і другі, й щоби ввійшли о. Процько, о. Лотович, себто такі, які згодилися би уложити таке прекрасне письмо, яке має замазати всі ті закиди, які робить українська еміґрація в Америці епископови Богачевському і які готові були би заявити публично, що епископ Богачевський найбільший український патріот в Америці, Богом зіслана для ратунку нашої еміґрації особа, яка тільки й має заняття, що журиться про добро нашого нещасного народа. Аякже, таке то заявили каноніки, а всі священики мають ту заяву підписати і негайно (щоби часами не роздумалися) назад до канцелярії епископа відослати.

Саме письмо для нас так нецікаве, що шкода його переповідати. Одно тільки там замітне, що епископ зібрав $9.531.-33 на семинар і $6.210.65 на місійний фонд. От добре, що хоч нарід тою дорогою довідається, яку то велику суму гроша дав він на непотрібні річи. Бо на що властиво призначений місійний фонд, не знати. Чайнаменів з него навертати не будемо, а нас взагалі не треба навертати, бо ми й так христіяне, а складати знова гроші на церковні процеси, річ для нас непожадана. Краще вислати ті гроші на читальні і Народні Доми в краю, бо на такі цілі придався би українському народови місійний фонд, а на инші він злишний. І на семинар шкода грошей, бо кого той семинар може виховати? Маємо досить клопоту з епископом і його однодумцями, знаємо ми їх погляди і хорони нас Господи перед такими, що мали би бути їх вірними учнями. Тоді і слід пропав би по нашій еміґрації ще таки на наших очах.

А всеж таки я думаю, що добре, що така заява вийшла. Богато священиків підпише її з мусу, але може й будуть такі, що не підпишуть. Варто буде пізнати характери людей. Бож всі ми знаємо, як загально самі священики на епископа нарікають, знає це кождий парохіянин, який тільки говорив про це зі своїм священиком. Є дуже малі виїмки, що ставляться до цего инакше і з ріжних особистих причин стараються ходити між дощ і погоду. Тому будемо з цікавостю приглядатися тим підписам, які певно негайно поспішиться епископська канцелярія подати до публичного відома.

Та нехай собі підписує хто хоче. Український загал вже давно висказав свою думку щодо особи епископа Богачевського.

Священик.

ЦІКАВИЙ ГОЛОС З РІДНОГО СЕЛА В КРАЮ.

З рідного села Базаринці одержав я письмо, з якого подаю виїмки, які будуть цікаві для нашого загалу, бо не тільки ми, але й другі громадяне збирають тут жертви на Народні Доми і Просвіти в краю. Хай і другі знають, як відповідати таким, що називають наших рідних „пияками і злодіями"; хай знають, як важко нашому народови навіть читальню збудувати.

В тім письмі є таке: „На засіданнє виділу читальні „Просвіта" прийшов гість з Америки д. Красновський. Він забрав голос і розповів, як то він в часі свого короткого побуту в Америці і в Канаді їздив по містах, де працюють наші люде і збирав жертви на будову читальні в Базаринцях. З великим болем серцям мушу Вам сказати й це, говорив тов. Красновський, що знайшлися між нашими базаринецькими людьми в Америці й такі, що не тільки самі нічого не жертвували, але ще й других бунтували, кажучи, „нема для кого в Базаринцях складати жертв, бо там самі пияки і злодії".

„Погана та птиця, що власне гніздо каляє" — говорили зібрані. Це дуже сумно, що можуть знайтися такі одиниці, які в той спосіб оклевечують добре імя свого рідного села. А те село бореться на всі боки, з жандармами, старостами і Бог знає з ким. Бо от навіть будови не дають кінчити. Через цілі два місяці палилася цегла на будову Українського Дому. Ніхто не робив ніяких перешкод, а староство було повідомлене про будову. Та коли стали возити на будову вже готову цеглу, забороняють нам палити далі цеглу, бо мовляв Виділ Повітовий на те не зізволив. Наші робітники одначе працювали далі. Аж 21. серпня базаринецький начальник громади Ян Смолінські, якого іменував начальником староста без вибору громади, зявився в цегольні з жандармом і опечатав нашу цегольню. І так пропадає яких $400, вложених нами в вироблене сирівки, ще не випаленої, в дрова та будову печі.

„Т-во Україн. Дім робить всякі можливі заходи, щоби сей заказ був знесений, але треба сумніватися, бо Польська Рада Народова зі Збаража жадає від нас упідлення, на яке нам наша національна честь не позволяє. А саме жадають від громади Базаринці, щоби відступила громадську площу на польське Товариство Школи Людовей — то буде можна нам далі палити цеглу — а Ви самі знаєте, що в нас Поляків нема. На чім справа скінчиться, ще не відомо, але шкода для Товариства повстала велика".

Ось один образ того лихоліття, яке переживає наш нарід на рідній землі. Чи маємо мовчати, або говорити, що не дамо нічого „для пияків і злодіїв"? Добре би було для нас, колиб ми в Америці були такими пияками і злодіями, а тоді не треба булоби нам боятися за будучність американсько-української еміґрації.

Іван Кінах
з Рутленд, Вт.

ГЕНРІ ФОРД ПРО „ПРОМИСЕЛ РОБЛЕННЯ ДОВГІВ"

Генрі Форд — це один з найбільших фабрикантів-капіталістів на світі. Його імя славне не лиш через те, що вже сотки тисяч автомобілів пустив в рух і далі ще нові тисячі пускає, але також через його дуже оригінальні погляди на відносини фабриканта до робітника. Він стоїть на тім становищи, що чим коротше треває день праці — тим більше часу може посвятити робітник на заспокоєнне своїх культурних потреб, тим більше тих потреб у нього родиться, тим більше він видає грошей на річи корисні, тим більше отже росте сила купна даного народу, а затим і промисл. — Одної гарної днини прочитали робітники його фабрик на брамах слідуюче оголошенне:

„Від сегодня підвисшую моїм робітникам заробітну платню в двоє".

Дуже інтересним є отже запізнатись з деякими поглядами такого буржуя-міліярдера (в долярах!) і тому я позволю собі передати читачам „Свободи" одну його статтю, котру він подиктував представникови віденського дневника „Нає Фрає Прессе".

Америка, каже Форд, — се край цвитучий і всі ми бажаємо собі, щоби так було і надалі.

У нас під теперішну пору два промисли є власне на дорозі до великого розвою, хотя уже в недалекій будуччині можуть вони нам наробити немало клопоту; я думаю именно про **„промисл продавання"** і про **„промисл роблення довгів"**.

Не можна піднести ніякого закиду проти законного бізнесу, який веде **купець**, так як цей бізнес наближує людину, котра чогось потребує, до того, що є всилі ту потребу заспокоїти.

Нема також нічого злого в тім, коли робиться в чесний спосіб **довги**.

Певна річ, що ліпше є заплатити готівкою, ніж брати на борг; однакож **бізнес кредитовий** (уділювання кредиту) є такою корисною інституцією, що без неї булоби модерне (новітнє) життя незвичайно тяжким. Поширення кредиту є рівночасно доказом довіря до наших ближних.

Однакож напирати на клієнтів, щоби вони доконче купували, намавляти їх до закупна таких предметів, на які вони собі позволити не можуть — таке поступовання є небезпечним. Особливож є воно небезпечне тоді, коли воно іде в парі з будучими тепер в звичаю **закупнами на рати.** Такі „ратові" бізнеси роблять тепер у всіх областях і це втручає велику часть людности **у тяжкі довги!** Життя таких, ратами обтяжених людий полягає властиво в тім, щоби якось щасливо перепхати своє життя від одного ратового речинця до другого. Дуже много є тепер таких молодих подружних пар і не одно також і старше подружє, що властиво майже нічо з цего, що вони посідають і уживають — не є еще їх власністю. — Вони далися намовити, щоби запродати свою свободу на місяці а навіть на цілі роки. Вони однак заміняли ту свою свободу не лише за ті ріжні предмети, але вони мусять платити (в ратах) і за кошти тої намови, що їх довела до закупна на рати, вони мусять платити і за дозвіл виплачування ціни купна в довгих речинцях.

Ті додаткові кошти є звичайно дуже високі і в той спосіб це, що представлялось спершу дуже приємним і цілком законним — стаєся з часом руйнуючим тягарем. Набувці стають нарешті простими задовженими рабами, котрі однак —, як можна припустити — повстануть остаточно проти того рабства, так, як люди взагалі бунтуються проти всякого рода рабства.

Ми вправді докищо так далеко не зайшли — але безперервне звязування кредиту з довгоречинцевими договорами могло би остаточно знищити кредит взагалі.

Кредит именно, яко обяв довіря, залежить від цего, щоби він міг бути в якімсь означенім часі зліквідований.

Колиж ми не покладемо завчасу тим бізнесам на рати стриму, то одної гарної днини будем мусіли ствердити, що кредиту уділено більше ніжби можна взагалі його зліквідувати. А тоді прийде до величезного „краху".

Висока ціна — не є ще однозначна з добротою даного предмету.

Застановімся передовсім над справою **продавання.**

Наша (американська) людність набуває потрібні для неї предмети головно при помочи продавців-посередників. Але ті послідні перейшли від звичайного намовлювання при продажі, до напрасного намовлювання за всяку ціну. В наслідок цего мав би побільшитись оборот — але властиво виходить таке, що люди купують, хотя навіть добре не знають, **що** вони властиво купують, і **нащо** вони купують.

А в наслідком цего є цілий ряд помилок, блудів, котрі загалови лише шкоду приносять.

І ось такою власне **помилкою** є думка, що **високі ціни** означають **добру якість,** а **низькі ціни — гіршу якість.** — Правда — часто і так буває, але безумовно — не все. Однакож той забобон, що низші ціни означають гіршу якість, вбито прямо в голову американському народови. І тому він тепер і купує звичайно глядячи на ціну, а не на то, чи якість товару (на Покуттю кажуть „марфи". — К. Т.) є добра. І так лучилося недавно, що один швець мусів на черевиках, що вартні були **пять** долярів, написати ціну: **„десять** долярів", бо инакше були би люди не купували тих черевиків.

В дійсности однак американський покупець хоче всегда купити лише „марфу" доброї **якости.** — Йому не імпонують якісь пусті прикраси. Його готовість платити високі ціни походить з того, що він хоче набути власне це, що є найліпшим.

В давнійших часах люди самі зналися добре на „марфі". Матір родини (господиня) не була зависима щодо сукон і полотен від того, що їй зі своєї ласки наговорить в склепі прикащик. Вона брала дану матерію до рук, перетягала її поміж пальці і докладно пробувала. Зробивши це — вона вже знала докладно і якість „марфи" та скільки вона менше більше вартна.

І це було **справдішне закупно.** Тоді **не продавано** людям; ні — зони **самі купували!** І вони купували тоді лише це, що відповідало їх потребам. — Те саме було і з мущинами: вони також добре знали, що їм доконечно потреба. Вони розумілись добре на дровах і на металях, на конях і волах, на якости землі і якости збіжа. В тих давнійших часах, коли кождий знав, які є відносини між якостею а ціною, було і справді так, що ліпша якість і висша ціна — ішли рука в руку з собою. Однакож ті гарні, вирівнані взаїмні відносини незадовго цілком зникли, як лише прийшла пора експериментовання (роблення ріжних проб) та спекуляції.

Усьо, що нове — мусить перейти через період усовершування проб — і за отце властиво має загал платити. — Підчас того перехідного періоду від старих, ручних способів праці до нових машинових метод закралася власне та мильна думка, що „марфа", яка має висшу ціну, мусить доконечно мати також ліпшу якість.

Полишився старий хід думок, хотя фактична підстава цілковито змінилася. — І тепер мало є вже таких покупців, що справді знають, що вони купують. Для них мірою доброти якости даної „марфи" є означена на ній ціна, а не сама „марфа" і її прикмети. Коли на якімсь предметі стоїть подана ціна 5 долярів, то вони уважають його за ліпший від того, на котрім подано яко ціну 2 дол. 50 центів. Коли на якім предметі стоїть ціна 1,000 (тисяч) долярів, то вони свято переконані, що той предмет мусить бути ліпший, як другий, що стоїть лише 500 (пятьсот) долярів.

Так отже рівночасно зі змінами, що зайшли з настанням нових часів, зменшилось також загальне розуміння на річах у купуючої людности. А воно власне було давнійше найліпшою охороною перед визиском. Тепер-же та людність чим раз більше набирає мильного погляду, що ціна робить можливою контролю якости.

Пересада в оціненню того, до якої границі можуть іти свідчення купуючої публики, і в парі з тим ідуче підвисшування цін — вирівналибися в природний спосіб самі між собою — коли би не **продаж на рати.** Правда і це, що даннє покупцеви можливости закупна уже тоді, коли він потрібних на це грошей еще не посідає і їх допервa мусить заробити — має деякі добрі сторони за собою.

Цей спосіб був переходово навіть корисним для держави а то в тих часах, коли зарібки підвисшалися і росла потреба ріжних предметів, але людність однако не могла так скоро заощадити потрібних на це грошей. В тих часах був кредит тим власне мостом, котрий провадив з низшого степення життєвих вимог („Стандард оф лайф") до висшого.

На жаль, **купно на кредит** стається тепер правильним обявом, замісць того, щоби бути лише виїмком. Високі проценти що є получені з таким кредитом, підносять очивидно ціну „марфи" а через це зменшують відбут та бізнесовий рух.

Небезпеки походячі з легкого кредиту.

Доси студіовано справу кредиту лише виключно зі становища ризика, яке має при тім віритель, а не брано на увагу тих наслідків, які має кредит для господарського здоровля нації. До певного пункту — є кредит будуючим; однак, коли той пункт він не переступить — то вже стаєся руйнуючим чинником. Усе були будуючі (конструктивні) кредити і руйнуючі (деструктивні). Давнійше уділював кредиту продавець, але тепер він це дуже рідко робить. Належить це власне до дуже дивних проявів наших часів, що хотя тепер майже всі бізнеси робляться системом „на рати" з довгоречинцевими кредитами і т. ин., то лише рідко хто з фабрикантів або великих купців робить инщі бізнеси, як лише „касові" (то є з негайним заплаченнем повної ціни купна).

Пояснити це дасться в цей спосіб, що в теперішних часах кредит не є справою поміж продавцем а партією (клієнтом), але межи партією а кредитовим підприємством. Кредит був перше для купуючого певного рода приємностью, що походила з довіря до нього; тепер, щоби одержати кредит, він мусить виказати, що його матеріяльні обставини роблять кредитовання для нього можливим а крім дого він мусить еще й заплатити за цю вигоду.

Фабрикант може з всіх сил старатися, щоби кошти продукції даного предмету були як найнизші, щоби отже цей предмет був як найдешевший. Та всі ті старання не мають для покупця ніякого значіння, коли він купує на кредит.

З того всього однак ще не виходить, щобй ми мали попадати з цеї причини у велику журу. Ми на це всьо повинні лише дивитися яко на одну частину нашого господарського досвіду. Однакож ми всі — почавши від великого бізнесмена аж о звичайної господині, повинні собі здавати з цего справу, що навкруги нас діється. В противнім випадку, ми мусіли би дорого заплатити за наш досвід. Американці все були на це горді, що стоять на своїх власних ногах. Вони інстинктовно відчувають, як небезпечним є роблення довгів.

„Коли зробиш бізнес на кредит, то ти може слабше будеш на це памятати, щоби довг заплатити. Але вірителі мають ліпшу память як довжники; вірителі — це є така забобонна секта, що дуже добре уважає на терміни запалости та на инші терміни.

Ми тепер потребуємо відновлення тих старих засадничих поглядів. Попереставання на малім — не є таким ідеалом, котрий би подобався такому народови як **американський;** йому подобається більше — **ощадність.** Ми хочемо всього мати, що потребуємо і то до того еще більше понад це, що безумовно потребуємо.

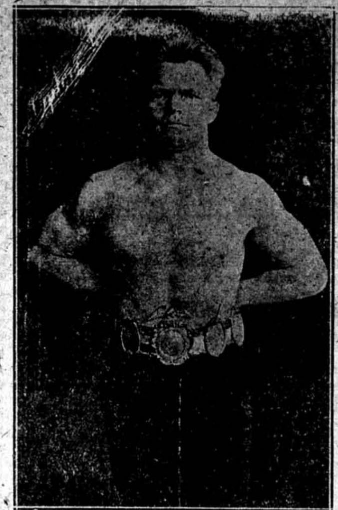
І не повинно бути ніякнх клясових ріжниць при користанню з тих річий, котрі позваляють на вигідне і приємне життя. Оклик „дайте собі раду і без цього" — не надається для Америки.

З другої сторони ми підкопуєм самі підстави нашого добробуту, коли ми до ціни даного предмету додаємо еще і якусь суму за ласку брати даний предмет на кредит. Ми нищимо через це наслідки дешевшої і ліпшої фабрикації.

Робітник, що купує на кредит — шкодить цим продукції свого власного краю, та зменшує силу купну, яка є в його власній заробітній платні.

Подав др. **К. Тр.**

ВІН ХОЧЕ ПОЛОЖИТИ АЛЕКСАНДРА ГАРКАВЕНКА.

Знаний борець Били Прокас вірить, що положить Гаркавенка. Вони будуть боротися в Нюарку, Н. Дж., в четвер, 2-го грудня в Круґерс Авдіторіюм, 19 Белмонт Евня. Кромі них будуть боротися ще инші борці.

ПОДЯКА

ПЛЕЙНС, ПА.

Я низше підписана складаю сердечну подяку головному урядови У. Н. Союза, за велику допомогу в сумі $50.00 з фонду запомогового. Муж мій Микита Кікта, член 48-го відділу в Плейнс, Па., хорий від 8 місяців і знаходиться в шпитали, а я позісталась сама із четверо дрібних діточок. Полишена на свої власні сили я не могла знайти праці в Вілкес Бери, Па., і тому була змушена враз з діточками перенестись до Ню Йорку. Прошу отсею дорогою урядників і членів бр. св. Андрея, від. 48 У. Н. Союза, щоби не забули за мого бідного мужа і відвідали час до часу.

Ще раз складаю щире спасибіг всім членам У. Н. Союза, що не забули за мене і прийшли з помочю тоді, коли то-я тої помочи так дуже потребувала.

Ева Кікта.

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

SO. BETHLEHEM, PA.

Бр. св. Володимира, від. 388 У. Н. Союза, на своїм звичайнім мітінґу між другими людьми зібрало для страйкуючих ткачів в Пасейку, Н. Дж. суму $23.55. Жертви зложили по $1.00: Михайло Юркевич, Іван Мал[illegible], Максим Паращак, Максим Ш[illegible], Григорій Буралк, Василь Гетм[illegible]ю, Тарас Завацький, Андрій Навроцький, Йосиф Пастирнак, Стефан Пастирнак, Олекса Сидорак, Іван Ференюк і Юрій Чайка; по 50 ц.: Олекса Періх, [illegible]ія Мадриґа, Михайло Мушастий, Василь оМгильський, Михайло Барна, Ілля Віхоть, Василь Підгайний, Стефан Івашків, Стефан Підґурський, Теодор Юґас, Іван Дябло, Петро Головка, Михаїл Леліо, Стефан Музика, Іван Лесик, Николай Карп, Василь Пастух, Яким Ільків; Яцко Кринівський 30 ц.; по 25 ц.: Петро Турянський, Рафаїл Остапчук, Ваврик Запажоний, Гнат Савка, Іван олінський.

В. Підгайний, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ВУДЛАВН, ПА.

Діточий вечерок.

Вже довгий час не було ніякої згадки про нашу місцевість Вудлавн, Па. Думав би дехто, що тут вже всьо завмерло. Так воно не є. Бо ото дня 23. жовтня с. р. мав я нагоду приглянутися на власні очи як вудлавнська шкільна дітвора, під проводом дякоучителя Теодора Мотичака, уряджувала свій вечерок — концерт і представленнє. Все те було уряджено в честь і память наших українських Борців-Героїв, котрі в боротьбі за волю свого народа віддали своє молодече життє. Прочитавши оголошеннє в часописі „Свобода", прибув і я на те торжество, щоб ушанувати память найкращих синів України. Коли прибув на галю, доходила осьма година. Виступив уч. Т. Мотичак і привитав публику короткими словами та вияснив теперішне положенне наших рідних у старому краю, згадав про наших борців-героїв, а дальше і про інвалідів, котрі скитаються без жадних средств до життя. По скінченню бесіди піднеслась куртина. На сцені мов цвіти на городі замаяли американські і українські прапорці, котрі держали малі школярі, прибрані в козацькі та українські строї. Серце моє зворушилось, коли почуло, як з молодих грудей залунав жалібний марш: Ви жертвою в бою нерівнім лягли. Опісля відспівали американський гимн: Стар Спенґлед Баннер. Потім слідували декламації, співи, дуети і соля. Співали Ю. Корнецька і С. Подоляк. Скрипкове сольо відограв школяр Н. Шпук дуже добре. Дуети відспівали Марія Лаврик і Ю. Древня та Г. Канюк і А. Хить. В декламаціях найліпше писалася К. Шмандрак. В представленню вивязались всі дуже добре; тільки деякі за тихо говорили, але як на дітий, то все те добре. Дуже сподобалися мені січові вправи, котрі виконали 20 хлопців школярів в українських строях. Всі чотири вправи були виконані за співами, аж любо було глянути. Всіх управців публика часто нагороджувала своїми грімкими оплесками.

Не від річи буде тут згадати про тих 8 дівчат, які виконали свій марш. На їх грудях було виписано: Ще не вмерла Україна. Публика зчаста нагороджувала виконавців своїми оплесками. Не обійшлось там також, щоб не було циганської кемпи, при котрій всі менчі діточки сиділи та грілись коло огню, співаючи пісню Гей ухнєм. Ю. Корнецька писалась танцями разом з Михайлом Подоляком.

Дивлячись на те все, приходить мені на думку, скільки то треба було вложити праці, бо кожда дитина мала свою декламацію або якусь пісню до виконання, а було дітей около 30. Годі всіх імена тут наводити, бо се забралоби богато місця. Скажу тільки, що я ще раз хотівби бути на такій діточій забаві. Честь Вам, діточки, що так гарно вчитеся. І честь Вашим родичам, що дбають про Вас і плекають свою найдорозшу українську мову. Мило мені було слухати щебету українських дітий. Щира подяка належиться також учителеви, бо він не мало мав клопоту, заки те все навчив.

Гість.

—o—

ГАНОВЕР, ПА.

Збірка на інвалідів і вязнів.

Щоби дати доказ, що в нас не завмерла любов до батьківщини і своїх людий, відправлено у наших двох церквах панахиди за померших борців, що полягли за долю рідного краю тай зібрано у церквах збірку $110.00 на інвалідів та політичних вязнів, яку посилаємо до Обєднання. На сю суму зложили в Гановер слідуючі: Іван Малищак 3 дол.; по 2 дол.: Мирон Сокільський, Мик. Бат, Ром. Тимець, Катерина Сторожка і Анна Березна; по 1 дол.: П. Тиньо, В. Балутянський, Т. Шванко, В. Дзябяк, Остап Яхван, В. Барна, Н. Мичак, П. Прус, Т. Цірка, І. Шванко, И. Фелей, Н. Щамбара, І. Мащак, В. Федак, Т. Гулик, А. Ґрозьо, П. Ґарас, Т. Буковчик, І. Лейнусь, Д. Клос, А. Хромчак, І. Грозьо, В. Хомишак, П. Челак, І. Клос, М. Яношак, П. Цірка, П. Ґрозьо, Анна Барна, Анна Пик, Анна Пирнак; по 50 цнт.: Гр. Брезнощак, Л. Ладка, Меляня Цірка, п-ні Адамчак, п-ні Петрочко і Марія Лех; — дрібними датками $24.05, разом $71.05; о. Мик. Струтинський доложив $3.95. Усього з Гановер $75.00.

Слідуючі жертвували в Ґлен Лайон, Па.:

Ілько Мороз $1.50; по $1.00: Олексій Круликовський, Антін Кебляш, Андрій Гудак, Анна Січак, Марія Ной, Катерина Адамович, п-ні Кривак, Софія Мороз, Анна Долинська (старша), Анна Коваль, Марія Купер, Евфрозія Кець, Марія Гудак, Николай Долинський, Марія Гудак; по 75 цнт.: Михайло Василич і Марія Парила; по 50 цнт.: С. Скородинський І. Скородинський (мол.), Антін Фринцко, Ева Скородинська, Тевдоска Москва, Іван Купер, Михайло Долинський (старший), Іван Хованець. Дрібними датками $1.95. Разом зібрано $33.95. Церква доложила: $1.05. Усього зібрано $35.00.

Наша парохія зложена майже без винятку із Лемків, які знова дали доказ своєї любови до рідного краю та співчуття до своїх людий, які терплять за справу патріотичну. Без великого заходу наші сердечні люди зложили свою жертву, що хто міг, від щирої душі. Нехай буде честь і слава добрим людям в Гановер і Ґлен Лайон, які поспішили спомогти наших бездольних калік та вязнів, які караються по ляцьких тюрмах.

—o—

ВУДЛАВН, ПА.

З діточого вечерку на інвалідів.

З нагоди вечерку, який відбувся дня 23. жовтня с. р. разом з представленнєм „Слава Кобзареви" і „Малі Ковалі", переведено збірку на інвалідів. Вечерок устроїла українська парохіяльна школа у Вудлавн, Па., в честь поляглих українських борців-героїв. На тім концерті зібрано $20.00 для інвалідів. Вечерком проводив Тео. Мотичак. Кромі цего пожертвували на ту ціль слідуючі добродії по 1 дол.: О. Ревть, І. Фетюшак, І. Половчік, С. Ющишин, Т. Мотичак; по 50 цнт.: М. Чиж, В. Білаз, Д. Карапін, О. Антонік, Н. Долинко, Іван Бутник, Е. Рекрут, Н. Шпук; по 25 ц.: П. Равскі, Вол. Шпук, Вас. Шпук, М. Семенчу, Е. Семенчук, Ю. Древна, Г. Древна, А. Ґуран, І. Прадід, М. Бац, М. Бур, Н. Бур, М. Подоляк, С. Подоляк, Ю. Корнецька, К. Русинко, М. Гаванчак, А. Гаванчак, В. Ковалик. Дрібними датками зібрано $14, до того додати повисших $20, то разом $34. Розходи: за оголошення концерту в час. Свобода $2.50. Остає готівки для інвалідів $31.50. Збіркою занимались О. Ревть і Т. Мотичак.

До того зібрано на хрестинах у М. Русинка дня 7. листопада с. р. на сю саму ціль як слідує: О. Ревть 1 дол., А. Шпук 1 дол. І. Буренько 1 дол., М. Русинко 1 дол., В. Фетюшак 1 дол., Н. Шпук 1 дол., М. Русинко 1 дол., М. Ревть 1 дол., І. Вішатицький 1 дол., П. Подоляк 50 цнт., В. Бараник 50 цнт., Ю. Ґоджик 50 цнт. П. Добош 50 цнт., Е. Сирко 50 цнт., Г. Корнецька 25 цнт., Разом $11.55. Разом вислано на інвалідів через Обєднанне в Філаделфії $43.05. Всім жертводавцям щире спасибіг. Збіркою на хрестинах занялися Ол. Ревть і п-ні Ан. Шпук. Я низше підписаний маю честь на сім місци зложити щиру подяку, як п-ні А. Шпук так і п. Петрови Ляхович, за те, що на представленню помогли мені характеризувати дітей.

Т. Мотичак.

ПОЛЬСЬКИЙ ІНСПЕКТОР НАСИЛЬНИКОМ УЧИТЕЛЬОК.

Перед опікунчим трибуналом в Тернополі відбулися дня 12. жовтня ц. р. карна розправа проти бувшого повітового шкільного інспектора в Збаражі Олександра Ґавліцького за злочин наміреного знасилування з § 8 і § 125 з. к. Трибуналові проводив рад. Зарицький і Розенбавм, пошкодовану сторону заступали др. Степан Баран (Курасевичівну) і др. Брикович (Смоляківну), — боронив обор. Шмідт, обвинувачував підпрокуратор Ґолембйовський. Після акту обвинувачення б. інс. Гавліцький, літ 39, римо-кат. родом з Руської Весі, п. Ряшів, як пов. шк. інспектор в Збаражі в червні 1925 і у вересні 1925 при нагоді свого урядового побуту старався знасилувати учительки Станіславу Курасевичівну в Черниховцях (тепер в Йозефівці, пов. Тернопіль) і Марію Смоляківну в Верняках (тепер в Миколаївці, пов. Бучач), і вони годинами мусіли боронитися перед напасником, котрий подер на них інтимну ґардеробу і наніс їм богато синців, а свого звірського вчинку не довершив тільки длятого, що до мешкання учительок (обі гарні молоді дівчата Польки) надійшли в критичній хвилі посторонні люде і пан інспектор по годинах шамотання мусів остаточно занехати свого наміру. Таке виконування служби як з повищими учительками не було фактом відокремленим, але пошкодовані зі встиду і з обави утрати посади замовчували цілу справу і не робили з неї карно-судового ужитку. Що жертви інспекторського звірства мали вповні право боятися пімсти за це, що боронячи свою честь, не хотіли бути повільним оруддям, вказує факт, що обі пошкодовані учительки перенесено на протязі року на найгірші посади, а опісля в инші повіти, хоч вони про цілу подію самі довгий час мовчали. Та накінець урвалося ухо, бо деякі видніші Поляки зі Збаража, бачучи скандальне поведення інспектора з учительками, віднеслися на нього з жалобою до кураторії, котра сейчав перевела слідство через візитатора Камінського на місці в Збаражі, а відтак у Львові і з кінцем м. р. суспендувала Гавліцького, а справу саму віддала прокураторії і в цей спосіб Гавліцький дістався перед суд. Розправа виказала багато драстичних моментів з інспекторської діяльности обвинуваченого (сам він вдівець і відповідав з вільної стопи), яких не можна оголошувати з огляду на публичну мораль і таємність розправи. Трибунал по промовах прокуратора, заступників пошкодованих і оборонця увільнив обвинуваченого від злочину наміреного знасилування з § 8 і 125 з. к., а засудив його тільки за переступство грубого нарушення публичної моральности з § 516 з. к. на кару двомісячного арешту з завішенням кари на один рік; проти цього вироку зголосив прокуратор з місця зажалення неважности. Цілий процес кинув дуже понуре світло на поведінку деяких повітових шкільних інспекторів, яких на „кресах" є чимало і длятого шкільна влада і прокуратура повинні поступати в подібних випадках безпощадно і ширителів гнилі віддавати під суд.

НАЙМЕНШИЙ НАРІД НА СВІТІ.

Караґаси.

„Товариство несення помочі північним народам" зорґанізувало експедицію, щоби близше познакомитися з караґаським народом, який живе на півдні туйзновського округа (давнійша іркутська ґуб.)

Кореспондент аґенції „ЦЕП-С-а" подає деякі дуже цікаві висліди згаданої експедиції.

Караґаси, то найстарші мешканці туйзновської землі. Є вони мабуть потомками Самоєдів, котрих витиснено на північний захід Азії, де засимілювалися в части з турецькими племенами. Вказує на те, вже хочби ця обставина, що їх розговірною мовою є діялект турецької мови.

Караґаси є то нарід ледви 405 людей, разом з жінками і дітьми. Ще тому десять літ належало до Караґасів 198 господарств, з часом їх посілість дуже скоротилася, так що на цілій території замешканій Караґасами є тепер ледви 96 господарств. Караґаси займаються виключно ловами соболів і вивірок і так роблять велику конкуренцію російським кольоністам. Караґаси, мандрівний нарід, а це зрештою є конечнє з огляду на характер їх головного заняття. Бо вони приневолені мандрувати з місця на місце у пошукуванні соболів і вивірок. На лови йдуть Караґаси з цілим своїм майном і з родинами. А що коні не видержують тамошнього клімату, плекають Караґаси реніферів. Мають їх дуже багато.

Простір замешканий Караґасами дуже обширний. Вони кажуть, що 56,110 квадратових верст. Живуть в шатрах, побудованих із кількох жердок, літом покритих березовою корою, зимою шкірами.

Караґаси діляться на дві ґрупи: на східну і західну. Східна ґрупа складається з 43 господарств, західна з 53 господарств. Крім тих двох ґруп в околицях Єнісейського краю живе ще одна, але дуже нечисленна ґрупа.

Тому два роки зорґанізували сосовєтські власти першу школу для Караґасів. Одначе шкільний рік у тій школі тріває дуже коротко, бо лише від кінця грудня до мая; шкільна дітвора мусить помагати в господарстві. На протязі першого шкільного року ходило до школи 15 дітей, в другім році 20, а тепер школа має вже дві кляси. У відносно короткім часі навчилися караґаські діти досить добре говорити, читати й писати по російськи (чому не по караґаськи?).

Експедиція опрацювала для Караґасів новий плян ведення господарства при приміненні нових метод і технічних засобів. Колиб удалося змінити спосіб життя Караґасів, то — думають — можна би вирятувати їх перед повною загибіллю. Длятого треба би теж протиділати смертности дітей, бо вона між ними дуже велика. Совєтські власти визначили Караґасам полоси для ловів соболів і вивірок, а крім того роздали їм орну землю. Місцевий комітет несення помочі малим північним народам виасиґнував 60,000 рублів на уладження шпихлірів на збіжжа, щоби поборювати збіжеву крізу в тих, від осередка Росії так далеких землях. Досить високу суму визначили також на будову шкіл та інтернатів. Кілька тисяч рублів виасиґнували на зорґанізування постійної лікарської служби.